

УДК 908(477.46):338.48-2-056.26]:378.4(477.46)

**КУЛЬТУРНО-РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНА ЧЕРКАЩИНА:
ІНКЛЮЗИВНО-СОЦІАЛЬНА 3D-КАРТА (з досвіду Уманського
державного педагогічного університету імені Павла Тичини)**

Кравченко Оксана, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Міщенко Марина, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0003-0739-0497

E-mail: mishch.marina@gmail.com

У статті проведено аналіз особливостей розвитку туризму Черкаської області в умовах пандемії. Розглянуто нові технологічні можливості для проведення культурного дозвілля та пізнання об'єктів історико-культурної спадщини регіону. Проаналізовано досвід Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини реалізації проекту: інклюзивно-соціальна 3D-карта. Зазначено, що 3D-карта сприятиме забезпеченню рівних можливостей для людей з інвалідністю щодо туристичної діяльності.

Ключові слова: пандемія, туризм, 3D-карта, туристичний маршрут, люди з інвалідністю, Черкащина, соціально-психологічна реабілітація, інклюзія.

**CULTURAL-RECREATIONAL TOURIST CHERKASY REGION:
INCLUSIVE-SOCIAL 3D-MAPS (from the work of pavlo tychna uman
state pedagogical university)**

Kravchenko Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Maryna Mishchenko, PhD of Psychological, Associate Professor of Psychology Department, Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University

ORCID: 0000-0003-0739-0497

E-mail: mishch.marina@gmail.com

The article analyzes the peculiarities of tourism development in Cherkasy region in a pandemic. New technological opportunities for cultural leisure and knowledge of the historical and cultural heritage of the region are considered. The experience of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychna of project implementation is analyzed: inclusive-social 3D-map. It is noted that the 3D map will help provide equal opportunities for people with disabilities in terms of tourism.

Given that the development of information and communication technologies also largely determines the social transformation «Cultural, recreational and tourist Cherkasy region: inclusive and social 3D-map» will offer ways to solve the problem of education and social development of people with disabilities, creating new technologies to improve quality of life. , introduction of an effective system of social and psychological rehabilitation of children and youth with special educational needs through culture and inclusive tourism.

International experience of the virtual tours implementation convincingly proves that this area of activity creates conditions for improving the competitiveness of tourist services. Such a tourist product, which is presented in the form of a virtual tour, is «information-intensive», more presentable and attractive. Creating an inclusive social 3D map will allow you to meet your cultural needs and demonstrate the cultural diversity of the region, which will be a reason to visit these places offline, taking into account their physical characteristics. For schoolchildren will expand the horizons and deepen knowledge, education of a true citizen, the formation of cognitive interest in the subjects studied, the emergence of motivation to learn, raising awareness of Ukrainians of the historical and cultural heritage of the Motherland.

Keywords: pandemic, tourism, 3D-map, tourist route, people with disabilities, Cherkasy region, social and psychological rehabilitation, inclusion.

Постановка проблеми. Черкащина має унікальну історичну, природозаповідну, культурну спадщину та географічне розміщення в центрі держави.

Проте згідно статистичних даних Черкащина займає низькі позиції у рейтингу областей України серед відвідувачів туристичних об'єктів. Для усунення цього недоліку, згідно «Програми розвитку туризму в Черкаській області на 2021-2025 роки» запланована реалізація проектів необхідних для створення стійких уявлень про регіон та його позиціонування, збільшення кількості туристів (в 3 рази до 3,5 млн.), збільшення надходження від туристичного збору та створення нових робочих місць в сфері туристичної індустрії [3].

Водночас пандемія коронавірусу та карантин змінили життя раптово, кардинально і, гірше того, на невизначений термін. Люди замкнені по домівках і сильно обмежені в пересуванні. Суттєвої уваги потребують люди з інвалідністю як щодо соціально-психологічного супроводу, так і підтримки в умовах соціальної ізоляції. Разом з тим, інформаційно-

цифрові технології дають можливість подолати ізоляцію, в умовах карантину необхідну як міру попередження повсюдного поширення інфекції, а з іншого – територіальні, часові, соціальні, психологічні, фінансові та інші бар'єри, чого не можна так легко досягнути у реальному житті в умовах туризму та соціокультурної діяльності поза інтернет-ресурсами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У дослідженнях Чупіної К. розглянуто особливості соціально-психологічна реабілітація осіб з інвалідністю засобами інклюзивного туризму. Проблемам та перспективам розвитку інфраструктури для потреб інклюзивного туризму присвячені праці Влащенко Н. М. Туристично-рекреаційний потенціал Черкаської області є предметом дослідження Білоусової Н.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку туризму Черкащини в умовах пандемії та соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (факультет соціальної та психологічної освіти) за результатами конкурсного відбору отримав фінансування від Українського культурного фонду на реалізацію проекту «Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта».

Проект, розроблений у межах науково-дослідної теми «Система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978).

Основна мета проекту є двоєдиною: по-перше, підвищення туристичної привабливості культурного потенціалу Черкащини за допомогою сучасних ІТ інструментів; по-друге, використання їх як засобу соціальної інтеграції людей з інвалідністю.

Приклади успішно реалізованих проектів факультетом є туристичний проект для молоді «Соціально-психологічна реабілітація

студентської молоді засобами інклюзивного туризму», «Гендерна культура студентської молоді крізь призму Черкаського художнього музею», «Центр зайнятості та професійного розвитку молоді та молоді з особливими потребами».

Актуалізація розвитку інклюзивного туризму посилюється тією обставиною, що для людей з інвалідністю туризм є не тільки засобом відпочинку і реабілітації, що сприяє активізації рухових функцій і підтримці фізичної форми, а й джерелом, що створює середовище для повноцінного спілкування і позбавлення від почуття неповноцінності, що в свою чергу мобілізує психічні ресурси і відновлює психоемоційний настрій людини, а, отже, підвищує рівень її самооцінки.

У «Конвенції про права осіб з інвалідністю» зазначено, що особи з інвалідністю мають право на: доступ до творів культури в доступних форматах; доступ до таких місць культурних заходів чи послуг, як театри, музеї, кінотеатри, бібліотеки й туристичні послуги, а також доступ до пам'ятників і об'єктів, що мають національну культурну значущість; можливість розвивати й використовувати свій творчий, художній та інтелектуальний потенціал не тільки для власного блага, а й для збагачення всього суспільства [1].

Як в Україні, так і в світі, все більшої популярності набувають віртуальні екскурсії, зокрема вони доступні в Лувр, театр-музей Делі, музей Гетті і багато інших. В Україні ж онлайн екскурсії доступні в таких музеях як: музей-садиба І. Котляревського в Полтаві, Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, історико-археологічний музей «Прадавня Аратта – Україна» в с. Трипілля та ін.

Враховуючи практики та досвід зарубіжних країн, ми вирішили створити інклюзивну 3D-карту, яка буде включати чотири туристичних маршрути, що є зручним та практичним у користуванні. Теперішній споживач шукає інші шляхи відвідування історико-культурних об'єктів України підвищуючи попит на онлайн контент, а саме розробки 3D-турів.

На думку академіка В. Панка, пандемія COVID-19 має істотні негативні соціально-психологічні наслідки. Найбільш відомими психологічними ознаками карантину як форми ізоляції є сенсорна депривація, монотонія, одноманітність інтер'єру приміщення, дозвільний характер, гіподинамія, нудьга, похідними від яких може стати певний душевний дискомфорт і навіть депресія [2].

3D-тури сприятимуть соціально-психологічній реабілітації молоді та людей з обмеженими можливостями. Кожна людина має право на доступ до культурного продукту та вільний розвиток своєї особистості.

На сьогодні 3D-тури – це актуальний культурний продукт, який дає змогу набагато краще показати культурно-туристичні об'єкти та посилити роль культури у суспільстві, ніж це можна зробити під час перегляду фотографій, відеороликів, читання описів. Кожна людина, незалежно від обмежень життєдіяльності, відчуватиме ефект присутності в даному місці й побачить все «на власні очі». Разом з тим такий культурний продукт сприятиме залученню туристів у місцеву культуру та їх взаємодією з культурним життям мешканців регіону.

Створення інклюзивно-соціальної 3D-карти дасть можливість задовольнити свої культурні потреби особистості та продемонструвати культурне розмаїття регіону, що стане приводом для відвідування цих місць вже офлайн, враховуючи свої фізичні особливості. Для школярів сприятиме розширенню кругозору і поглибленню знань, вихованню справжнього громадянина, формуванню пізнавального інтересу до предметів, що вивчаються, виникненню мотивації до навчання, підвищенню обізнаності українців історико-культурної спадщини Батьківщини.

В умовах становлення та розвитку інклюзивного суспільства 3D-карта сприятиме забезпеченню рівних можливостей для людей з інвалідністю щодо туристичної діяльності, тим самим дозволить їм отримати статус активних суб'єктів соціокультурної діяльності.

Саме реалізація проекту «Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта» дозволить в умовах зростання контингенту студентів з інвалідністю запропонувати шляхи розв'язання проблеми навчання і соціального розвитку цих осіб, створення новітніх технологій покращення якості життя, запровадження дієвої системи соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами культури та інклюзивного туризму, розробці методичних рекомендацій щодо оптимізації їхніх сильних сторін на шляху до соціальної інтеграції. Цьому сприяє партнерство із Всеукраїнською асоціацією інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму, до складу якої входить Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Управлінням праці та соціального захисту населення, у структурі якого функціонує відділ інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму; інклюзивно-ресурсним центром Уманської міської ради щодо залучення учнівської та студентської молоді.

Інклюзивна 3D-карта – це проект, який створить умови для рівної участі, рівного доступу всіх членів суспільства. Створення платформи, зокрема адаптованої для людей з інвалідністю, яка допоможе спланувати свій відпочинок онлайн, а також за допомогою цифрових технологій відвідати найвідоміші історико-культурні об'єкти та поринути в історичні пригоди. Діджиталізація й технологічні можливості роблять наше соціальне дистанціювання менш зосередженим на чотирьох стінах в умовах ізоляції.

Розроблена нами інклюзивно-соціальна 3D-карта може використовуватися не лише як туристичний маршрут, але й бути дієвим інтерактивним інструментарієм під час освітнього процесу та соціально-психологічної реабілітації, що сприяє задоволенню соціокультурних потреб більш широкої аудиторії. Основною цільовою аудиторією будуть діти та молодь, в тому числі з інвалідністю, вікова група, яка потребує постійної новизни, отримати щось нове, активне, пізнавальне. Завдяки

проекту матимуть можливість реалізувати право на інклюзивний туризм та пізнання культурної, історичної, архітектурної спадщини Черкащини, що задовольняє потреби у духовному збагаченні, самореалізації, соціалізації, окрім цього пізнанні, саморозвитку (неформальна освіта). Особливо створення 3D-карти є актуальним в умовах карантину, коли діти та молодь з інвалідністю стають ще уразливішими та відокремленими від суспільства.

В умовах сьогодення у молоді з інвалідністю виступає потреба соціальної інтеграції та соціокультурної реабілітації. Відтак кінцевим продуктом буде сучасний сайт з 3D-турами, адаптований для потреб людей з порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату, який дозволить широкій аудиторії побачити об'єкти культурно-туристичної спадщини Черкащини.

Наразі стрімко формується ринок освітніх, соціальних та соціокультурних послуг в громадах Центрами інтегрованих соціальних послуг, інклюзивно-ресурсними центрами, закладами вищої освіти, відділами управління праці та соціального захисту населення. Тим самим проект дозволить впровадити інноваційну інтегративну послугу для людей з інвалідністю на рівні громади.

Представники бізнесу, а саме туристичні оператори, в кризових умовах для туристичної сфери, зможуть зацікавлювати онлайн контентом туристів для відвідування офлайн місць після завершення карантинних обмежень та робити рекламу України за кордоном.

Долання стереотипів щодо людей з інвалідністю, які мають потреби лише у технічних засобах реабілітації та соціальних виплат: саме соціокультурна реабілітація має більший ефект як в економічному, так і соціальному планах. На переконання європейців, здійснення реабілітації може бути дешевшим, ніж її відсутність. Зарубіжний досвід засвідчує, що кошти, витрачені на соціокультурну реабілітацію, повертаються від 5 до 9 раз, перевищуючи ці затрати. Відтак реалізація проекту може вплинути на

розвиток економіки регіону. Реабілітація може покращити життя людей з інвалідністю і їх сімей, проте, що є більш важливим, наслідком відсутності реабілітації може стати скорочення самостійного функціонування і якості життя людини.

Кінцевим продуктом буде карта з 4 3D-турами.

Тур 1. м. Умань.

Національний-дендрологічний парк «Софіївка» та фентезі-парк «Нова Софіївка», Комплекс фонтанів «Перлина кохання», Лазерне шоу, Музей кораблів, Таємничі підземелля Васильківського монастиря, Могила рабі Нахмана (Маленький Ізраїль).

Тур 2. Монастирище – Жашків – Звенигородка – Тальне.

Садиба даховських (с. Леськове, Монастирищенський район), Жашківський кінноспортивний комплекс, Буцький каньйон (с. Буки), Свято-вознесенський храм з млинами (с. Водяники), Національний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка» (с. Моринці, Звенигородський район), мисливський Палац графа Шувалова (м. Тальне), Тальянки – трипільське поселення (пам'ятка археології), Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура» (с. Легедзине).

Тур 3. Корсунь-Шевченківський – Канів.

Палац Лопухіних-Демидових (м. Корсунь-Шевченківський), Острів Зелений (м. Корсунь-Шевченківський), Літературно-меморіальний музей І.С. Нечуя-Левицького (м. Корсунь-Шевченківський), Спасо-Преображенська церква (с. Мошни), Дуб з Вільхою (с. Мошни), Шевченківський національний заповідник. Тарасова гора, (м. Канів), Регіональний ландшафтний парк «Трахтемирів» та озеро Бучак (Канівський район).

Тур 4. Чигирин.

Національний історико-культурний заповідник «Чигирин» (музей Б. Хмельницького, резиденція Б. Хмельницького, замкова гора, Замчище – місце родового маєтку Хмельницьких, Суботівський історичний музей,

«Три криниці»), Джерело «Живун» (с. Голоківка), етнографічно-туристичний комплекс «Козацький хутір» (Чигиринський район, с. Стецівка), Свято-Онуфріївський чоловічий монастир (с. Чубівка), Свято-Онуфріївське джерело, с. Мельники, Троїцький Матронинський жіночий монастир (с. Мельники), Холодний Яр, Дуб Максима Залізняка, Кам'янський державний історико-культурний заповідник (м. Кам'янка).

Кожен тур демонструє відео до 40 хв. в супроводі аудіогіда (українською та англійською мовами), відео сурдоперекладача для людей з порушенням слуху, адаптація веб-сайту та контенту для комфортного використання людям із порушенням зору відповідно Світовому стандарту WCAG 2.0. Додатково натиснувши на об'єкти можна буде побачити простір навколо себе і розглянути деталі в найдрібніших подробицях. Для кожного культурно-туристичного об'єкту розробимо контент (текстові матеріали, фотографії, переклад усіх матеріалів на англійську мову, запис аудіогіда) в розширеному варіанті ніж на відео.

Отже, культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта – це проект, який створить умови для рівної участі, рівного доступу всіх членів суспільства, спрямований на залучення молоді та людей з інвалідністю до активної участі в організації культурного дозвілля та пізнання об'єктів історико-культурної спадщини регіону.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Тому, на нашу думку, створення сайту з 3D-турами є потужним продуктом для повноцінного життя, який сприятиме залученню молоді та людей з обмеженими можливостями до активної участі в організації культурного дозвілля та пізнання об'єктів історико-культурної спадщини регіону. Covid-19 став причиною змін як на рівні психіки окремої особистості, так і на мікросоціальному рівні. Розвиток інформаційно-комунікативних технологій також великою мірою зумовлює суспільні перетворення. Наш час можна назвати ще й «віком дистанційності»: дистанційного навчання, дистанційного спілкування,

дистанційних розваг. Виклики зумовлені карантинном мають бути успішно переборені. Сучасне покоління Z – «цифрові» діти, які народилися у віртуальному світі, тому оцифрована інформація сприймається ними краще, і це ті, кого важко здивувати. Модернізація, трансформація та комфорт є ключовими для них. Онлайн-тур стане продуктом, який буде цікавим для різних поколінь.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в дослідженні щодо соціо-природно-ресурсної оцінки того чи іншого туристичного об'єкту та визначення критеріїв їх доступності, на основі яких буде розроблено рекомендації щодо доступності культурно-туристичних об'єктів за різними нозологіями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.
2. Панок В. Г. Психологічний супровід освіти в умовах пандемії. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. 2(2). URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/80/108>
3. Програма розвитку туризму в Черкаській області на 2021-2025 рр. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/na-cherkashhini-uxvalili-programu-rozvitku-turizmu/> .

REFERENCES

- 1 Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text. [in Ukrainian].
- 2 Panok, V. H. (2020). Psykholohichnyi suprovid osvity v umovakh pandemii. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 2

(2). URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/80/108> [in Ukrainian].

- 3 Prohrama rozvytku turyzmu v Cherkaskii oblasti na 2021-2025 rr. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/na-cherkashhini-uxvalili-programu-rozvitku-turizmu/> [in Ukrainian].